

Oponentský posudek diplomové práce Terezy Forštové
" Reakce sýkor koňader (*Parus major*) na obraz v zrcadle"

Marek Špínka

Předložená studie Terezy Forštové je kvalitní diplomovou prací. Zejména bych chtěl vyzdvihnout tyto její silné stránky:

- Práce má zajímavé téma, rozšiřuje zkoumání schopnosti sebezpoznání pomocí zrcadla na nový druh pěvce, přičemž tento řád byl, s výjimkou krkavcovitých, dosud zkoumán jen velmi málo.
- Práce je velmi dobře propojena s tématy dalších pracích na katedře zoologické PřF UK.
- Vážím si metodicky dobře rozpracovaného pokusného postupu, který zkoumá možné schopnosti sebezpoznání a využití zrcadel ve třech na sebe navazujících pokusech.
- Práce je velmi soustavně vypracována na dostatečném vzorku jedinců, který přesahuje obvyklé počty v publikovaných studiích na toto téma.
- Text je velmi dobře srozumitelný a výstižný, vyvážený, postupuje v konzistentním rytmu, je přehledně a soustavně členěn.

K práci mám několik otázek / připomínek:

1. Jak je v práci na řadě míst správně zdůrazněno, habituace je důležitým předpokladem věrohodného testování kognitivních schopností. Dospělci byli však poprvé testováni již 24 hodin poté, kdy byly odchyceni z volnosti (str. 30) a umístěni v kleci 50x40x40 cm, a to, jak jsem vyrozuměl z textu, bez vizuálního kontaktu s ostatními ptáky. Domníváte se, že je to dostatečná doba na habituaci? Mohl by být přetrvávající stres z uvěznění důvodem, proč v prvním typu testu dospělci věnovali zrcadlu minimální pozornost? Jistým indikátorem v tomto směru by mohl být náznak toho, že zájem o zrcadlo mohl s postupujícími dny u dospělců růst (Obr 8). Jistě, den pokusu byl celkově statisticky nevýznamný, ale přece v průměru byl u dospělců poslední den zájem o zrcadlo více než dvojnásobný oproti prvnímu dni, takže nelze vyloučit, že by se po několika dalších dnech mohl dostat na úroveň mlád'at. Rozdíl v chování mlád'at a dospělých tedy nemusí být dán (jenom) věkem, nýbrž (také) mírou stresu či habituace.
2. V testu využití zrcadla k hledání potravy bylo použito 6 jedinců, kteří bezprostředně předtím prošli dvěma předchozími testy a dále 10 jedinců, kteří předchozí testy neabsolvovali. Na str 35 uvádíte, že „... na výsledcích se to nijak neprojeвило“. Porovnávala jste výsledky obou tříd zvířat (s předchozí testovací zkušeností a bez ní) kvantitativně? Tato otázka souvisí s předchozí, neboť zde byla různá úroveň habituace.
3. Bylo by možné vyhodnotit individuální konsistenci v chování, jednak přes jednotlivé dny uvnitř testu a zadruhé mezi třemi testy? Tedy například otázka: byli zde jedinci, kteří trvale projevovali např. malý zájem o zrcadlo? Jak je vidět např z Obr 8, 10 či 11, variabilita v chování byla značná. Jak velkou část této variability je možné vysvětlit trvalými rozdíly mezi jedinci?
4. Není zřejmé, zda či jak byl vyhodnocen v testu spontánního chování vůči zrcadlu rozdíl v chování se zakrytým a s odkrytým zrcadlem. V diskusi na str 56 a 57 se píše:

„zaznamenávali jsme změny v jejich chování oproti kontrole se zakrytým zrcadlem“ a „u mláďat byla velká preference zrcadla oproti zakrytému zrcadlu ...“. Ale na str 40 v sekci 4.4.1. o statistickém zpracování se píše, že byla délka chování kódována u „každého dne s odkrytým zrcadlem“ (beze zmínky o zakrytém zrcadlu) a ve Výsledcích na str 42 také není porovnání chování se zakrytým a odkrytým zrcadlem nikde uvedeno.

5. Obecnější otázka či provokace ke spekulaci: Vaše práce je cenná poměrně velkým počtem testovaných jedinců. Na druhé straně to znamená, že každá sýkora testování jen dost rychle proletěla byvši těsně předtím odchycena a jsou zavřena v kleci. Je možné, že kdyby byla jednotlivá sýkora důkladně ochočena a se zrcadly seznámena, že by k sebepoznání došla? Mláďata v testu reagovala na zrcadla o poznání živěji, ale zase se ve svém věku asi ještě tolik nezajímají o filozofickou sebereflexi (viz ontogenetický průběh této schopnosti u šimpanzů). Co kdyby se jim dal tak ještě rok?

Drobnosti:

- str 24, 61 – Broom zkoušel zrcadla na prasatech domácích, nikoli divokých
- str 25 překládat název plemene Welsh Mountain sheep jako „skupina ovcí z Velšských hor“ je podobné, jako kdyby česká policie pracovala se „smečkou ovčáků z Německa“
- na obr 10 je divná y osa – z 5 skáče na 20 sekund
- obr 13 a obr 15 jsou totožné
- celkem se mi líbí tvary odvozené od slovesa pokusovat – např zpokusovat, pokusovaná zvířata, pokusování trvalo atd.
- naproti tomu „klec s dvířkami“ nebo „rozdíl mezi dospělcema“ mi v psané podobě nezní dobře a nevím, jestli se nějaká úmyslná genderová nuance skrývá za formulacemi „výsledky byli“ , „skupiny začínali“ nebo „mláďata měli“

Tato diplomová práce prokazuje, že autorka dosáhla schopnosti samostatně vědecky pracovat. Diplomovou práci vřele doporučuji k obhájení.

V Říčanech 1. června 2017